

Висновки. Як зазначено в роботах [6, с. 521, 7, с. 192], одним із дієвих чинників впливу на підвищення фінансової надійності є здійснення ефективної тарифної політики та формування збалансованого страхового портфеля, причому ці чинники не діють окремо, а доповнюють один одного. З отриманих розрахунків випливає, що більший ефект від застосування комбінованого страхування за малих ймовірностей ($p < 0,5$) досягається для малих за обсягом портфелів договорів страхування, а при великих ймовірностях ($p > 0,5$) – для великих. Правильно визначена та науково обґрунтована величина нетто-премії дасть змогу сформувати збалансований портфель договорів страхування, що, без сумніву, вплине на підвищення фінансової надійності функціонування страхової компанії.

Література

1. **Четыркин Е.М.** Методы финансовых и коммерческих расчетов / Е.М. Четыркин. – М. : Изд-во "Дело" ЛТД, 1995. – 320 с.
2. **Основи** актуальних розрахунків : навч.-метод. посіб. / за ред. чл. Укр. Товариства актуаріїв І.О. Ковтуна. – К. : Алерта, 2004. – 328 с.
3. **Корнилов И.А.** Основы страховой математики : учебн. пособ. / И.А. Корнилов. – М. : Изд-во ЮНИТИ – ДАНА, 2004. – 400 с.
4. **Сороківська М.В.** Роль ймовірності настання страхового випадку у визначенні величини нетто-премії / М.В. Сороківська // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.11. – С. 223-228.
5. **Сороківська М.В.** Визначення величини ризикової премії / М.В. Сороківська, О.С. Папка // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Львів : Вид-во ЛДФА, 2010. – № 18. – С. 260-265.
6. **Страхування** : підручник / кер. авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2002. – 599 с.
7. **Гаманкова О.О.** Фінанси страхових організацій : навч. посібн. / О.О. Гаманкова. – К. : Вид-во КНЕУ, 2007. – 328 с.

Папка О.С. Влияние комбинированного страхования на повышение финансовой надежности страховщика

Проведен расчет величины относительного снижения нетто-премии для разных за объемом портфелей договоров комбинированного страхования, что даст возможность сформировать сбалансированный страховой портфель, благодаря чему повысится финансовая надежность страховой компании.

Ключевые слова: комбинированное страхование, страховой портфель, нетто-премия, вероятность наступления страхового случая.

Рарка О.С. Influence of the combined insurance on increase of financial reliability of the insurer

Calculation of size of net premium relative decrease for different volume portfolios of the combined insurance contracts that will give an opportunity to form the balanced insurance portfolio, thanks to what financial reliability of the insurance company will raise is carried out.

Keywords: combined insurance, insurance portfolio, net premium, probability of insured event approach.

УДК 338:658

Асист. Т.О. Петрушка – НУ "Львівська політехніка"

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано механізм формування ефекту та ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства. Обґрунтовано показник оцінювання ефектив-

ності ресурсного забезпечення підприємства. Встановлено послідовність діагностування рівня ресурсного забезпечення діяльності підприємства. Запропоновано математичний вираз критерію вибору найкращого варіанта технологічної зміни.

Ключові слова: ресурсне забезпечення, ефект, ефективність, оцінювання, промислове підприємство, діагностування, технологічна зміна.

Вступ. Однією з найважливіших проблем, з якими стикаються вітчизняні підприємства в сучасних умовах розвитку економіки України, є низький рівень конкурентоспроможності їх продукції. Це пов'язано зокрема з тим, що ефективність використання виробничих ресурсів на багатьох вітчизняних підприємствах є значно меншою, ніж на підприємствах інших країн, що належать до найбільш економічно розвинених держав Європи та світу.

Таким чином, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції та покращення фінансових результатів діяльності вітчизняних підприємств неможливе без підвищення рівня ефективності використання їх ресурсів, зокрема зростання продуктивності праці, зниження рівня матеріало- та енергомісткості виробництва тощо. Таке підвищення потребує розроблення низки науково обґрунтованих заходів, спрямованих на вдосконалення процесу використання трудових, технічних, матеріальних та інших видів ресурсів підприємств із метою переходу на переважно інтенсивніший тип розвитку виробничого процесу. Варто зазначити, що розробленню програми таких заходів повинно передувати докладне оцінювання наявного на підприємстві рівня ефективності використання його виробничих ресурсів.

У сучасній літературі запропоновано низку різноманітних показників такого оцінювання, які стосуються певних видів виробничих ресурсів [1-3 та ін.]. Зокрема, до показників, які характеризують ефективність використання окремих видів виробничих ресурсів підприємства, можна віднести виробіток, фондівдачу, матеріаловіддачу тощо. Ці показники можуть достатньо повно характеризувати результативність того чи іншого виду ресурсів підприємства, однак вони не дають уявлення про інтегральну ефективність використання усієї сукупності застосовуваних на підприємстві виробничих ресурсів.

У низці літературних джерел, зокрема у [4, 5 та ін.], пропонується здійснити узагальнювальне оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів підприємства шляхом розрахунку показників його прибутковості. Безперечно, показники прибутковості надають змогу всебічно оцінити ефективність виробничо-господарської діяльності підприємства. Однак при цьому потрібно враховувати, що поняття ефективності виробничо-господарської діяльності є ширшим, ніж поняття ефективності її ресурсного забезпечення. Дійсно, кількісне оцінювання першого з названих понять формується під впливом не лише чинників, що безпосередньо характеризують результативність використання ресурсного потенціалу підприємства, але й залежить від низки інших факторів (зокрема – зовнішніх відносно підприємства), зокрема рівня менеджменту на цьому підприємстві та сприятливості кон'юнктури на ринку його продукції.

Таким чином, питання розроблення методичних засад і практичних рекомендацій щодо оцінювання ефективності ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності промислового підприємства потребує здійснення подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є розроблення методичних засад оцінювання ефективності ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності промислового підприємства. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань: аналіз механізму формування ефекту та ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства; обґрунтування показника оцінювання ефективності ресурсного забезпечення за окремим видом продукції; встановлення послідовності діагностування рівня ресурсного забезпечення діяльності підприємства; побудова критеріального показника вибору найкращого варіанта технологічної зміни.

Результати досліджень. Ефективність виробничо-господарської діяльності характеризується рівнем використання ресурсів підприємства з урахуванням впливу факторів зовнішнього середовища й визначається шляхом зіставлення результатів виробництва з його витратами.

Як результат виробничо-господарської діяльності може виступати, зокрема, обсяг товарної або реалізованої продукції підприємства за певний період. Якщо ж розглядати ефект від здійснення виробничо-господарської діяльності, то він є різницю між її результатом та витратами, пов'язаними з досягненням цього результату. Таким ефектом, зокрема, може бути величина прибутку підприємства (рис.).

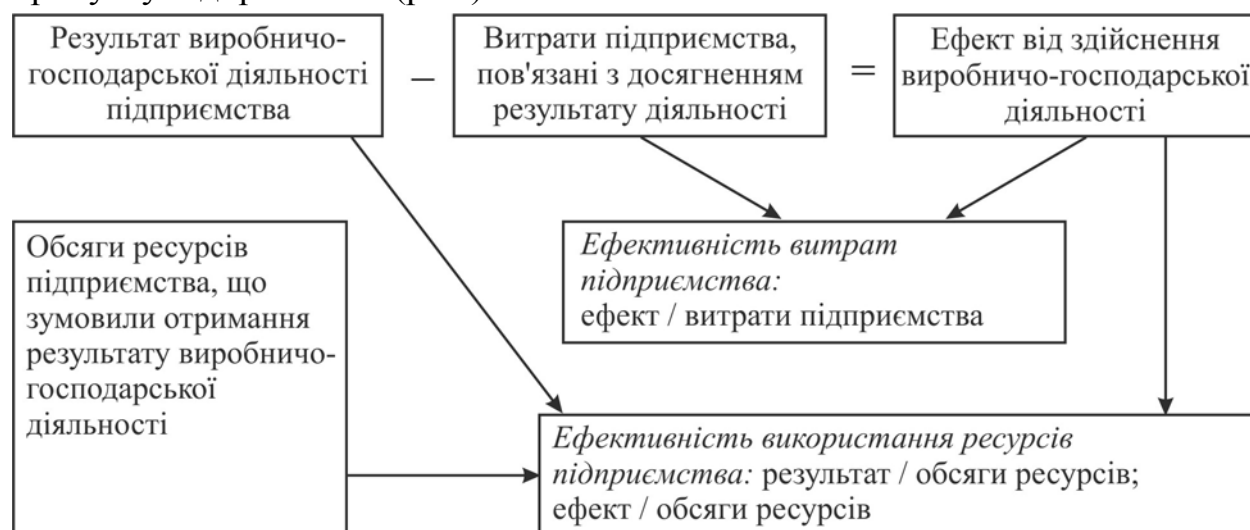


Рис. Схема загального механізму формування ефекту та ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства

Як видно з рис., за характером здійснюваних витрат можливими є два види ефективності – ефективність застосовуваних ресурсів та ефективність витрат. До ефективності застосовуваних ресурсів, зокрема, належать ефективність основних виробничих фондів і трудових ресурсів. До показників ефективності витрат належать, зокрема, ефективність поточних витрат, ефективність інвестиційних витрат та ефективність сукупних витрат підприємства.

У разі оцінювання ефективності ресурсного забезпечення діяльності підприємства, під яким можна розуміти встановлення інтегральної міри результативності сукупних витрат на придбання та експлуатацію виробничих ресурсів, постає проблема зіставлення поточних та одноразових інвестиційних витрат підприємства. Одним із найпоширеніших способів такого зіставлення є застосування формули питомих приведених витрат (ППВ), яку в

ролі критерію вибору найкращої технології виробництва певної продукції можна подати у такому вигляді:

$$ППВ_i = (C_i + K_i \cdot E_n) / O_i = c_i + k_i \cdot E_n \rightarrow \min, \quad (1)$$

де: $ППВ_i$ – питомі приведені витрати за i -тою технологією; C_i – собівартість річного випуску продукції за i -тою технологією; K_i – потрібні інвестиції у впровадження i -тої технології; E_n – нормальна річна прибутковість інвестицій у частках одиниці (така їхня мінімальна прибутковість, за якої інвестори погоджуються інвестувати свої кошти у цю галузь); O_i – річний натуральний обсяг виробництва продукції за i -тою технологією; c_i – собівартість одиниці продукції за i -тою технологією ($c_i = C_i / O_i$); k_i – питома капіталомісткість продукції за i -тою технологією ($k_i = K_i / O_i$).

Варто зазначити, що добуток $K_i \cdot E_n$ у формулі $ППВ$ – це фактично нормальний річний прибуток за i -тою технологією. Якщо його поділити на O_i , то отримуємо нормальний прибуток на одиницю продукції – $k_i \cdot E_n$. Якщо ж додати до цього прибутку собівартість одиниці продукції c_i , то отримуємо рівноважну ціну одиниці продукції, за якої попит на неї дорівнює пропозиції і прибутковість інвестицій у її виробництво становить E_n . Таким чином, питомі приведені витрати – це рівноважна ціна одиниці продукції і та технологія, за якої ця ціна є найменшою, є найбільш конкурентоспроможною, оскільки за фіксованої функції попиту вона забезпечує максимальний сукупний обсяг виробництва продукції.

Отже, можна запропонувати оцінювати ефективність ресурсного забезпечення ($EPЗ$) за окремим видом продукції за такою формулою:

$$EPЗ = \frac{O}{C + K \times E_n}, \quad (2)$$

де: O – річний натуральний обсяг виробництва певного виду продукції; C – собівартість річного випуску продукції; K – інвестиції, вкладені у виробництво певного виду продукції, яку виготовляє підприємство.

Таким чином, згідно зі запропонованим підходом, ефективність ресурсного забезпечення за окремим видом продукції оцінюється показником, що є оберненим до величини питомих приведених витрат на її виготовлення.

Складнішим етапом процедури оцінювання ресурсного забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємства є його діагностування. Під діагностуванням ресурсного забезпечення діяльності підприємства можна розуміти процес зіставлення фактичного рівня ефективності такого забезпечення із максимально можливим її рівнем за наявних умов науково-технічного розвитку цієї галузі та найбільш раціонального використання наявних на підприємстві обсягів виробничих ресурсів. При цьому таке зіставлення повинно надавати можливість отримати якісну оцінку рівня ресурсного забезпечення діяльності певного підприємства.

Зазначимо, що чинники, які зумовлюють ефективність ресурсного забезпечення діяльності промислових підприємств, можуть бути поділені на три групи, а саме:

- цінові, які характеризують рівень цін придбання та експлуатації виробничих ресурсів;

- організаційні, які характеризують рівень організації виробництва та праці на підприємстві. Ці чинники описуються насамперед ступенем використання наявних виробничих ресурсів підприємства, зокрема коефіцієнтами екстенсивного та інтенсивного використання обладнання;
- технологічні, які характеризують рівень технічного розвитку певного підприємства, ступінь використання ним прогресивних технологій та раціональність співвідношення обсягів різних видів виробничих ресурсів підприємства.

За таких умов послідовність процесу діагностування ресурсного забезпечення діяльності підприємства за окремим видом продукції, що ним виготовляється, буде містити такі основні етапи:

1. Аналізування цінового складника ресурсного забезпечення підприємства та встановлення обґрунтованого рівня цін придбання та експлуатації виробничих ресурсів.
2. Аналізування організаційного складника ресурсного забезпечення підприємства та визначення переліку заходів щодо підвищення міри ефективності використання наявних на підприємстві обсягів виробничих ресурсів (скорочення втрат робочого часу робітників, повніше використання обладнання, пришвидшення обіговості обігових фондів тощо).
3. Аналізування складу та структури витрат підприємства та визначення можливостей зниження величини собівартості певного виду продукції, зокрема внаслідок скорочення питомих накладних витрат.
4. Аналізування технологічного складника ресурсного забезпечення, зокрема визначення множини можливих варіантів технології виробництва певного виду продукції та обрання найкращого з цих варіантів за критерієм мінімуму питомих приведених витрат (ППВ).
5. Використовуючи інформацію, отриману на попередніх етапах, встановлення мінімально можливої за певних умов величини ППВ на виготовлення відповідної продукції.
6. Ділення мінімально можливої величини ППВ на виготовлення певної продукції на фактичну їх величину. Результат такого ділення дає змогу оцінити рівень ресурсного забезпечення діяльності підприємства в межах видів продукції, які воно виготовляє. При цьому, чим його значення ближче до одиниці, тим більш досконалим є ресурсне забезпечення процесу виготовлення певного виду продукції підприємства.

Стосовно всієї сукупності видів продукції, яку виготовляє підприємство, то діагностувати сукупний рівень ефективності ресурсного забезпечення процесу їх виробництва (E_c) можна за допомогою такої формули:

$$E_c = \frac{1}{C_c + K_c \cdot E_n} \sum_{l=1}^m \text{ППВ}_l \cdot O_l, \quad (3)$$

де: ППВ_l – питомі приведені витрати на виготовлення одиниці l -го виду продукції, яку виготовляє підприємство; m – кількість видів продукції, яку виготовляє підприємство; O_l – натуральні обсяги виготовлення l -го виду продукції; C_c – сукупна собівартість виробництва та реалізації усіх видів продукції підприємства; K_c – вартість активів підприємства, які беруть участь у виготовленні всіх видів його продукції.

Варто зазначити, що значення показника (3) не може перевищувати одиницю. При цьому, чим ближче воно наближається до одиниці, тим більш досконалим є ресурсне забезпечення діяльності певного підприємства.

Розглянемо докладніше технологічний складник ресурсного забезпечення діяльності підприємства. Насамперед зазначити, що у більшості галузей одночасно функціонують підприємства з різним рівнем технічного розвитку. При цьому на більш технічно оснащених підприємствах питомі приведені витрати на виробництво продукції є меншими, ніж на підприємствах, що виробляють таку саму продукцію, але відстають у технічному розвитку. Якщо ринок цієї продукції є конкурентним, то ціна одиниці продукції повинна встановитися на рівні мінімальних питомих *ППВ*. За таких умов прибутковість інвестицій у виготовлення продукції тих підприємств, у яких *ППВ* є більшими за мінімально можливий їх рівень, буде меншою за нормальну, тобто ці підприємства будуть недостатньо ефективними стосовно вкладення у них інвестицій.

Очевидно, що технічно відсталі підприємства повинні прагнути до підвищення свого технічного рівня, зокрема внаслідок заміни застарілої техніки та технологій. Таке підвищення завжди потребує певного обсягу додаткових витрат. Величина цих витрат залежить від рівня технологічності активів підприємства, який можна оцінити за допомогою такого коефіцієнта:

$$P_m = \frac{Km}{Kз}, \quad (4)$$

де: P_m – рівень технологічності активів підприємства, що приймають участь у виробництві певного виду продукції; Km – вартість активів підприємства, які потребують заміни у випадку переходу підприємства на виробництво продукції за більш прогресивною технологією; $Kз$ – загальна величина активів підприємства, що беруть участь у виробництві певного виду продукції.

Чим вищим є рівень технологічності активів підприємства, тим важче йому перейти на виробництво продукції за більш прогресивною технологією. Водночас, частка вартості активів, що не містять технологічний складник (до них, зокрема, належить пасивна частина основних виробничих фондів), на підприємствах промисловості може бути доволі значною.

Для побудови математичної моделі технологічних змін необхідно володіти інформацією про собівартість одиниці продукції та питому капіталомісткість за всіма альтернативними варіантами технологічних рішень, а також про величину інвестиційних витрат у розрахунку на одиницю продукції, потрібних для того, щоб перейти від одного технологічного способу виробництва до іншого. Тоді такий перехід буде доцільним, якщо буде виконуватись нерівність

$$\frac{c_i - c_j}{k_{ij}} \geq E_H, \quad (5)$$

де: c_i, c_j – собівартість одиниці продукції відповідно за гіршою та кращою технологіями; k_{ij} – питомі інвестиційні витрати, пов'язані з переходом підприємства з i -тої на j -ту технологію виготовлення продукції.

Тоді у випадку, коли можливі декілька варіантів технологічних змін, кращим з них буде той, для якого набуває максимального значення такий критеріальний показник:

$$Z = c_i - c_j - k_{ij} \times E_H \rightarrow \max. \quad (6)$$

З виразу (6) випливає, що за інших однакових умов, зокрема незмінності технологічного складника у вартості активів підприємств, ефективність впровадження нової технології зростає із збільшенням економічних переваг кращої технології порівняно з гіршою. Інакше кажучи, підприємство з достатньо високим рівнем технічного розвитку може бути незацікавленим у терміновій заміні своєї технології на більш досконалу, тоді як для технічно відсталого підприємства така заміна може бути надзвичайно ефективною. При цьому, очевидно, технічно відстале підприємство може навіть випередити більш розвинені за рівнем технічної оснащеності та ефективності ресурсного забезпечення.

Запропоновані міркування, які можуть бути екстрапольовано і на рівень національних економік, дають підстави для очікування технологічного прориву в низці секторів вітчизняної економіки. Однак з цією метою необхідно створити сприятливі умови для здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності, за яких підприємствам стало б вигідно впроваджувати нові технології та реалізовувати інші заходи щодо вдосконалення ресурсного забезпечення своєї виробничо-господарської діяльності.

Висновки. Під оцінюванням ефективності ресурсного забезпечення діяльності підприємства слід розуміти встановлення інтегральної міри результативності сукупних витрат на придбання та експлуатацію виробничих ресурсів. Згідно зі запропонованим підходом, ефективність ресурсного забезпечення за окремим видом продукції оцінюється показником, що є оберненим до величини питомих приведених витрат на її виготовлення.

У роботі було запропоновано послідовність діагностування рівня ресурсного забезпечення діяльності підприємства, що є процесом зіставлення фактичного рівня ефективності такого забезпечення із максимально можливим її рівнем за наявних умов науково-технічного розвитку певної галузі та найбільш раціонального використання наявних на підприємстві обсягів виробничих ресурсів. При цьому таке зіставлення повинно надавати можливість отримати якісну оцінку рівня ресурсного забезпечення діяльності підприємства.

Отже, можна зробити висновок, що ефективність заміни старої технології на нову зростає зі збільшенням економічних переваг кращої технології, порівняно із гіршою. Це об'єктивно надає менш технічно розвиненим підприємствам додаткові стимули до покращення рівня свого ресурсного забезпечення.

Література

1. **Краснокутська Н.С.** Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібн. / Н.С. Краснокутська. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 352 с.
2. **Череп А.В.** Економічний аналіз : навч. посібн. / А.В. Череп. – К. : Вид-во "Кондор", 2005. – 160 с.
3. **Примак Т.О.** Економіка підприємства : навч. посібн. / Т.О. Примак, К.Б. Віктар. – 2006. – С. 125.
4. **Боардмен Е.Е.** Аналіз вигід і витрат. Концепції і практика / Е.Е. Боардмен, Д.Х. Грінберг, Е.Р. Вайнінг, Д.Л. Веймер. – К. : Изд-во "Артек", 2003. – 568 с.
5. **Володькіна М.В.** Економіка промислового підприємства : навч. посібн. / М.В. Володькіна. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004-196 с.

***Петрушка Т.О.* Оценка эффективности ресурсного обеспечения производственно-хозяйственной деятельности промышленных предприятий**

Проведен анализ механизма формирования эффекта и эффективности производственно-хозяйственной деятельности предприятия. Обоснован показатель оценки эффективности ресурсного обеспечения предприятия. Представлена последовательность диагностирования уровня ресурсного обеспечения деятельности предприятия. Предложено математическое выражение критерия выбора наилучшего варианта технологического изменения.

Ключевые слова: ресурсное обеспечение, эффект, эффективность, оценка, промышленное предприятие, диагностика, технологическое изменение.

***Petrushka T.O.* Assessment of effectiveness of resource support in industrial and economic activities of industrial enterprises**

The analysis of the mechanism of formation of the effect and efficiency of production and business enterprises. Valid indicators of evaluation of efficiency of resource maintenance company. Shows the sequence of diagnosing the level of resources of the company. The mathematical expression of the criterion of selecting the best of technological change.

Keywords: resource provision, effect, effectiveness, evaluation, enterprise, diagnostics and technological change.

УДК 339.726(81)

Студ. О.О. Притула; асист. М.М. Чех – Львівська КА

**ПРИЧИНИ УСПІШНОГО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ
ЗОВНІШНЬОГО БОРГУ В БРАЗИЛІЇ (2002-2004 РОКИ)**

Наведено причини, що призвели до швидкої акумуляції зовнішнього боргу в Бразилії у 1990-ті роки, розкрито питання щодо очікування дефолту в Бразилії, подано динаміку та структуру зовнішнього боргу та дефіциту бюджету в Бразилії. Крім цього, проаналізовано внутрішню та зовнішню політику адміністрації президента Лули да Сільви, реформи, що допомогли вийти країні з боргової кризи. На основі емпіричного аналізу досліджено дієвість інструментів вирішення проблеми зовнішньої заборгованості.

Ключові слова: Лула да Сільва, зовнішній борг, дефіцит бюджету, дефолт.

Постановка проблеми. Проблема модернізації економік і соціальної сфери країн Латинської Америки на початку нового тисячоліття є важливим напрямом наукових досліджень як за кордоном так і в Україні. Адже йдеться про пошуки адекватних шляхів входження і адаптації країн, що розвиваються, до світового ринку в умовах глобальної економіки, досягнення економічного зростання, але не за допомогою залучення коштів з-за кордону та не в збиток економічному, соціальному розвитку і внутрішній стабільності. Тому досвід економічних перетворень, зокрема, вирішення проблеми зовнішнього боргу в Бразилії в роки адміністрації Л.І. Лули да Сільви надзвичайно цікавий і корисний для країн, зокрема й для України і потребує детальнішого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджували питання зовнішньої заборгованості присвячена значна плеяда робіт зарубіжних (Г. Коста, К. Максвелл тощо) та вітчизняних (М. Абакумов, А. Бадов, В.М. Давидов, В. Кириченко, В.К. Ломакін, К.Л. Майданік, Л.С. Окунєва, О. Приходько, В. Редькін, К.С. Солонінко, В.А. Теперман, М. Череди, В.О. Шевчук, А. Штейн тощо) вчених. Проте бракує емпіричної верифікації чинників врегулювання проблеми.